

EXPANSIONISM ȘI DEPORTĂRI CRIMINALE**Maria VLEJU****Teo-Teodor MARȘALCOVSCHI**

Recent a ieșit de sub tipar volumul *ROMÂNII ÎN GULAG. Memorii, mărturii, documente. Volumul I semnat de Anatol Petrencu, Ludmila D. Cojocaru și Lidia Pădureac* (Chișinău: Tip. „Balacron”, 2014 – 352 p.). Asistăm la o colaborare prolifică dintre specialiștii Universității de Stat din Moldova, Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți și al Institutului de Istorie Socială „Promemoria”.

Publicația vizează drama deportărilor criminale din 1940 – 1941, 1944 (! – *aut.*) – 1949 și 1951 ale băștinașilor basarabeni exprimată prin narațiunile înfiorătoare ale copiilor timpului, azi în vârsta a treia. Mărturiile documentează scene zguduitoare și antiumane, ispite perverse ale ființelor inocente săvârșite de un regim totalitar, care decreta formal „copilărie fericită”, în realitate însă, legaliza practici inexorabile.

Pe de altă parte, povestirile „naive” ale pătimășilor suplinite de comentarii ale autorilor, scot la suprafață expansionismul sovietic hazardat, reproduc perfect atmosfera tensionată din Basarabia „*curat românească*” (N. Iorga) din cele dintâi timpuri. Tot ce s-a întâmplat aici la mijlocul secolului al XX-lea ilustrează irevocabil linia rușilor de a exporta „revoluția proletară” și de a naturaliza violent teritoriul anexat ilicit. Pe ansamblu, publicația reprezintă o revelație asupra destinului uman, respinge erorile istoriografice, reabilitează jertfele politice, militează pentru triumful adevărului, contribuie la formarea conștiinței sociale și naționale.

Ca esență, deportările fac parte din strategia și tactica geopolitică a Rusiei dintotdeauna. Calculele arată că din sec. al IX-lea încoace rușii au purtat 85 de războaie, obținând 50 de victorii și 43 de înfrângeri, inițiază 15 conflicte, printre care în Transnistria (1992, „*finalizat indecis!?*”), Transcaucazia și Ucraina (aici „*trupele rusești nu participă!?*”). Privitor la teritoriile și popoarele („*aborigene*”, „*primitive*”) subjugate ilegal, agresorul elaborează concepte istoriografice proprii, printre care așa zisa „*misiune progresivă a Rusiei*”, „*alipirea benevolă*”, „*eliberarea*” de sub un jug presupus (cazul Basarabiei – de sub „*otomani*” și al României „*burghezo-moșierești*”??!!).

Conform acestor ineptii, reiese precum că *românii* din Basarabia au fost „eliberați” de „sub jugul” *românilor (sic!)*. Dar dacă etnonimul *român* nu e pe placul unor cercuri, atunci *moldovenii* etnici basarabeni au fost „eliberați” de la *moldovenii* dintre Prut și Siret, muntenii și oltenii dintre Carpați și Dunăre și conaționali noștri din Transilvania(??!!). Evident, avem de afacere cu o confuzie obscură și un colaps de gândire periferică injectat în conștiința audienței. De aici provin dublele standarde din Republica Moldova: „două etnii” (români și moldoveni), două limbi (română și „moldovenească”), două istorii, două culturi etc. Avem și o curiozitate unică în felul său: la moment pe teritoriul Moldovei istorice există mai multe structuri teritorial-administrative – Moldova dintre Siret și Prut, Moldova

dintre Prut și Nistru (Republica Moldova), Transnistria și Autonomia găgăuză, iar o serie de pământuri sunt trecute în posesia vecinilor.

Însă, cum se vede, nici așa ceva nu satisfăcea plăcerile năvălitorilor. Deportările constituie un argument în această privință și vizează dorința să accelereze sovietizare provinciei. La bază au fost puse criteriile sociale și politice. În zonele rurale sub incidență cad proprietarii funciari (moșierii, chiaburii), funcționarii publici locali, membrii partidelor politice, profesorii din învățământul preuniversitar, inginerii, agronomii ș. a., iar în orașe – proprietarii întreprinderilor (mici și mijlocii) și al imobilelor, negustorii, funcționarii publici, membrii partidelor politice, intelectualitatea ș. a. Aceștia din start formau categoria „dușmanilor poporului”.

Proiectul satanic, după cum remarcă Anatol Petrencu în *Cuvânt înainte*, constituie o prelungire a loviturii de stat bolșevice din 1917 (p. 7). Pentru realizarea lui în ținut au fost cazate trupe militate și enkevediste, instituite organe de stat și partid sovietice, aduși o mulțime de emisari ai regimului – funcționari publici, securiști, activiști de partid, „specialiști” cu studii medii sau medii incomplete, șoferi, secretare etc. (p. 8). La cohorta acestor cadre atașează necondiționat un strat social umil de colaboraționiști gen boierul Pruncul de la înc. sec. al XIX-lea sau I. Dodon din zilele noastre, la care se referă Vasile Frunte din Recea, Râșcani (p. 225).

La mijlocul anilor cincizeci deportații sunt reabilitați, dar fără drept să trăiască în satul natal. Unii însă au tentat să revină la locurile natale, pentru care fapt erau ofenșați de aceeași consăteni: „*Ce căutați aici?*”, „*În Siberia e locul vostru*” (p. 103, 239). Bunurile naționalizate de regim (casele, inventarul, pământul etc.) nu sunt restituite nici până acum.

Copiii de adineauri povestesc cum regimul comunist i-a privat de nectarul vârstei. Sunt descrise scene feroase din noaptea calvarului, când preținșii stăpâni ai destinului uman i-au despărțit de tați, case, sate, rude, prieteni. Totul derula atât de rapid, încât lacrimile lor amare curg și în această vârstă înaintată. Soldații și activiștii nu țineau cont că urma o afecțiune gravă a psihicii copiilor nevinovați. Din contra, dâșșii aveau plăcere triumfală de a domina odios situația.

Grea încercare și plină de chinuri inumane se prezintă faza drumul spre infernul deșertului siberian care a durat două-trei săptămâni (p. 132 etc.). Oamenii erau duși în vagoane pentru transportarea vitelor. Deportații nu erau asigurați cu hrană și apă, igiena personală lipsea cu desăvârșire și fără respectarea normelor intime. Latrinele, spre exemplu, reprezentau niște vase plasate între oamenii de diferite vârste, printre care se aflau profesori și elevii lor, tineri și tinere de o seamă etc. Maria Zmău din Limbenii Vechi, Fălești povestește că „*directorul școlii se așează alături de mine..., apoi așa mi-a fost de rușine...*” (p. 245). Martorii descriu și alte scene similare invective.

Acolo, în locurile destinate, pruncii au fost aruncați în mediul sălbatic străin. Mamele, iar în cazuri mai feroce, ambii părinți ocroteau cu orice preț copiii de la asprimea noilor condiții climaterice. Alteori, deportații erau cazați în barace părăsite din așa zisele sate siberiene (pp. 92, 97, 98 ș.a.). Sunt atestate cazuri când soldații „*luau numai copii*” pentru ca părinții să vină pe urmele odraslelor. Destinul acestor „*dușmani ai poporului*” se prezintă mult mai dramatic. (*Elena Cateli, Nicolaevca, Bălți*, p. 180).

Atitudinea funcționarilor și a unei părți din băștinașii locului față de noii venetici aduși cu forța era destul de rezervată. Din acest motiv la patemele de până acum a mai atașat atmosfera psihologică dezavantajoasă. Acest soi de oameni au fost trecuți în categoria a doua și erau cazați în barace mai reci (p. 96), forțați să execute munci istovitoare. Ororile au afectat și copiii (p. 94). Aref Leancă (Lopatic, Edineț, deportat în valul din 1951), precizează că după sosire în surghiun a stat „două zile și nopți în vijelia zăpezilor” (p. 152). Pentru toți deportații exista o procedură de a-și pontă săptămânal prezența la sediul administrației locale, li se interzicea participarea în viața publică, angajarea în organele de conducere, studii la facultăți și școli profesionale.

Școlarizarea devenise un factor de deznaționalizare. Nadia Pascal din Durlăști spune revoltător: „*M-au lipsit de limba maternă*” (p. 72). Unica sursă de informare obiectivă rămânea mediul familial. Gh. Bunescu din Logănești, Lăpușna continuă: „*Părinții spuneau, că noi, de națiune, suntem români, că toți vorbim o limbă – românească...și suntem moldoveni după regiune*” (p. 89).

Acesta este destinul copiilor „sovietici” pe fonul expansionismului Rusiei. Volumul recenzat reprezintă o sinteză a politici gen și pune în gardă opinia publică să manifeste prudență perpetuă în relațiile cu Rusia. În alt caz, situația poate reveni cu urmări mai grave.